Budapest, 1921. október 6. II. évfolyam, 17. szám.

HŐSEINK ÉS NAGYJAINK IRÁNTI KEGYELETET ÁPOLÓ TÁRSADALMI, KATONAI, GAZDASÁGI, TURÁN LAP.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Váczi-utca 34. félemelet. Telefon: 46—14.

Megjelenik havonta kétszer.

Felelős szerkesztő: DR. MAGYARÁDI BOROSS LAJOS

Előfizetési díj egy évre ... 30 kor.
Tanoknak és katonáknak: ... 80 kor.
Egyes szám ára 5 korona.

1921. október 6.

Irta: Magyarádi Boross Lajos.

Piszmogó, szorgalmas emberek számolgatják, hogy a trianoni béke kegyetlen kényszere mit rabolt el tőlünk. Őrült táncot járnak a nagy számok könnyes szemeink előtt: terület, fa, érc, kőszén, gyár, bor, búza, békesség — mind oda van! A részletek szörnyűk, a nagy egész még szörnyűbb valóság!

Ismernie kell a valóságot részleteiben is minden magyar embernek; tudnia kell, hogy nyomorúságunk forrása a trianoni halálos ítélet: de tudnia kell azt is minden magyar embernek, hogy nem csak az veszteség, amit számokban ki lehet fejezni. Van oly veszteségünk, amit számmal, anyaggal felmérni nem tudunk, és ami mégis jobban fáj minden nagy számnál, minden pénzben kifejezhető kárnál!

Az Olt, Küküllő, Maros, Vág, Garam levegője, a legegyszerűbb kis faluhoz fűződő emlékeink: a kedves helyek, hol bölcsőnk ringott, vagy ahová megpihenni jártunk... és ahová vissza nem térhetünk! — Ahol kedveseink vannak,.... elválasztva tőlünk áthághatatlan gáttal, melyen még gondolatunk, emlékezetünk is borzadva röppen át. Nyomorúságos, de mégis szabad magyar hazából oda, ahol rab a magyar, rab a szabadságra született székely! Mindnyájunknak van valami emléke, és ez az emlék jobban fáj, jobban a lelkünkbe markol, mint a nagy számok.

Egyszer-egyszer mindnyájunknak van valami emléke; édesen fájó, keserűn sajgó emléke, és mennyi boldog, büszke emlék fűzi *az egész nemzetet* a lelkileg megoszthatatlan Nagy-Magyarország minden rögéhez! Dicsőséges történelmünk fenséges lábanyomát őrzi minden hely, amelyre gondolatod tévedhet: mindenütt megtalálod a magyar hazaszeretetet, a magyar önfeláldozás emlékét, mindenütt folyt a vér a hazáért, mindenünnen intenek a porba omlott dicsőült ősök a példa követésére: az önfeláldozó hazaszeretetre! Kevesen értik a titkos, hangtalan intelmet, kevesen ismerik a névtelen milliók viselt dolgait. De vannak helyek, hol a szenvedésekkel frigyre lépett keserü magyar sors véres lábát mélyebben vágta a földbe: olyan emléket hagyott, mely nem csak a tudósok fejében, hanem a névtelen milliók szívében is él. Ez az emlék, mindnyájunk emléke az, mely összeforraszt, egy gondolatra, egy akaratra késztet.

Emlékeink helyhez és időhöz fűződnek. A kegyeletes emlékezet által megszentelt helyek nagy része idegen uralom alatt. Hová képzeletünk virágaival zarándokoltunk, ott dühöng most legdurvábban a zsarnoki kény, ahol dicső eleinknek emléket emelt képzeletünk, ott vadásznak legdühösebben véreinkre. Ha jön az évforduló, a kegyeletes megemlékezés napja, kettős gyász virrad reánk: gyászoljuk elveszett hazánkat, gyászoljuk megalázott, megkínzott szenvedő testvéreinket.

Október 6., az aradi vértanuk napja, gyászünnep volt boldogságunk napjaiban is. Gyászoltuk azokat, kik vérükkel váltották meg a magyar szabadságot, kiknek emléke átok volt a zsarnokságra és biztos igéret arra, hogy az iga megtört: több áldozatot nem követel.

Az osztrák iga helyett hasztalan van ma több iga vérző nyakunkon: az aradi tizenhárom martyr-halála megváltása marad, igérete marad a magyar szabadságnak!

Október 6. ünnepnapja az egész magyarságnak; október 6. a benne rejlő erkölcsi erővel felemeli, áldozatra serkenti a korcs-utódot. Október 6. a félelem, a rettegés ünnepe a zsarnokoknak.

Elvehettek tőlünk földet, ércet, fát, szenet és minden kézzel foghatót, ledönthették emlékoszlopainkat és szobrainkat; de nem vehették el az emlékezetet! Nem vehették el azt az erkölcsi tőkét, melyet egy szabadságszerető nemzet gyűjtött történelmében; nem vehetik el lelkünket, nem vehetik el szabadság- és hazaszeretetünket.

Minden történelmi ünnep a rettegés napját virrasztja reájuk: és minél jobban elmélyedünk a kegyeletes megemlékezés tettre készítő, nemesítő tengerébe, annál közelebb jutunk a leszámoláshoz.

Nem csak nyelvében,... emlékeiben is él a nemzet. „Emlékezzünk régiekről!“

Csak törpe nép felejthet ős nagyságot
Csak elfajult kor hős elődöket!

A magyar vértanuk.

„A mit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét vissza hozhatják. Csak az veszett el végleg, amiről a nemzet félve a szenvedésektől, kishitüen önként lemondott." *Deák.*

Az emberi léleknek ösztönszerű törekvése a szabadság utáni vágyódás. Ez úgy az egyes emberre, mint a nemzetekre is egyaránt vonatkozik. Ez az igazság felé törő igyekezet vonja maga után a művelődést, a tökéletesedést, mely az egyén részéről első sorban önfegyelmet; azaz akaratának az összesség érdekei szerint való alárendelését, egyéni képességeinek legteljesebb kimüvelését, a nemzet részéről pedig intézményeinek oly arányú és természetű kifejlesztését követeli meg, hogy azokon belül mindenki megtalálhassa egyéni boldogságát.

Nagy gondolkodók részéről felvetett eszmék s ezek hatása alatt kialakult korszellem azonban lassanként, vagy — ha kell — hirtelen alakitja át a nemzeti intézményeket. Rombol, hogy a romok helyén jobbat, szebbet alkothasson. Igy születtek meg 1848 április 11.-én a kialvó félben levő rendi szellem hagyományai ellenében azon törvények, melyek a müvelt osztályoknak befolyást biztositottak a politikai életben, mig a munkás tömegeket a jobbágyság nehéz jármából kiszabaditották.

Azonban titokban már szervezkedett az a hatalom, mely — jellemző — *magyar segitséggel* akarta megsemmisiteni a 48-as törvényhozás munkáit. A nemzet ellenben minden erejével azon volt, hogy az uj törvényeket bárki ellen is megoltalmazza, ki azokat meg akarná támadni. A nemzetiségeknek a magyar uralom elleni felbujtása pedig világosan ezt a célt szolgálta. Hadd merüljön ki a népek ereje az egymás elleni irtó háborúban, akkor majd azt lehet velük tenni, amit az a hatalom sötét célja érdekében végbevinni akart.

Igy kezdődött meg a dicsőséges magyar szabadságharc, melyben a magyar nemzet őseitől öröklött vitézsége, halálra szánt lelkesedése és áldozatkészségével az egész világ előtt bebizonyitotta, hogy önvédelmi harcában mire képes. Akkor is Magyarország területi épségére és a magyarság törvényes túlsúlyáért fogott fegyvert két császárság túlnyomó ereje ellenében. Amig csak az egyik ellen kellett harcolnia, dicsőséggel megállotta helyét. A túlerővel szemben azonban összeroppant.

Nem célom nekem e rövidke cikk keretében a szabadságharcot leirni. Ez alkalommal csak arra szoritkozom tehát, hogy a nemzeti érzés és katonai szempontból méltassam a magyar hadsereget és annak vezetőit.

Milyen volt tulajdonképen ez a „Honvédsereg"? Számra nézve gyenge és minden hadikészletben szükölködő. A lelkesedés növelheti ugyan annak számerejét, de fegyverzetet, ruházatot és felszerelést nem adhatott neki. Eként 1848 őszén kb. 100.000 hiányosan felruházott, felfegyverzett és felszerelt, többnyire ujoncokból állt a sereg, melyben még vezéreinek egy része is megbizhatlan volt. Egy 1848 nov. 27.-én kelt rendelet szerint e honvéd sereget a *sorezredek* az *uj honvédzászlóaljakkal* együtt alkották s összlétszámát 200.000-ben állapitották meg. Érdekes annak a kérdésnek a felvetése, hogy ezt az értékben egymástól elütő két elemet miféle közös érték forrasztotta össze? Nem más, mint a *hazafiui lelkesedés* és a *nemzeti öntudat*. Kik, révén, miből meritették ezt a lelkesedést s mi keltette fel bennük a nemzeti ötudatot?

Vezéreik révén, nemzeti szent ügyükből meritették ezt a lelkesedést, mert jól tudták, hogy szabadságuk, nemzeti jövőjük forog kockán. Nemzeti öntudatukat pedig izzó faj- és hazaszeretetük ébresztette fel bennük, mely az élethez való jogukat és akaratukat erősitette meg. Ime, *a lelkesedés* és *nemzeti öntudat* annak a hatalmas összforrasztó erőnek bizonyultak, mely a hadsereg legmegbizhatóbb értékét, annak a *szellemét* teremti meg. Ez a szellem hozta létre a félisteni teljesitményeket, melyek a „honvéd" nevet dicsőséges fénykoszorúval övezik az idők végéig.

Igazságtalanok volnánk azonban, ha a jól kiképzett, fegyelmezett s megszervezett sorhadbeli csapatok értékét elhallgatnók, melyek az egész hadseregnek úgyszólván keretéit, kellett, hogy alkossák. E tekintetben a világháború is elég tanulsággal szolgált a hasonló elvek szerint újonnan szervezett csapatok harci értékére nézve.

Ámde hibás volna részünkről annak feltételezése, hogy a csapat szellemén, fegyelmezettségén és jólszervezettségén kivül egyéb követelménye a sikernek nincs. De van. Ez pedig vezetőik rajongó bizalma önmagukban és a csapatban, azoknak a nemzeti érzésben gyökeredző áthasonitó ereje, mely a csüggedetlen győzni akarás és győzelmi remény szivós fentartását szolgálja mindaddig, mig a cél elérve nincs; — végül pedig azok képessége és képzettsége.

Érdemes a honvéd sereg vezéreinél kissé megállapodnunk, hogy vértanuságaik okai és emlékei felett elgondolkozva nagy lelkük tanulságait soha el nem muló hálánk jeléül megjegyezzük.

Ezek között legelsőnek Görgei Arturt kell felemlitenem, akit Kossuth a schwechati vereség után alig 30 éves korában nevezett ki tábornokká és a magyar sereg (az úgynevezett feldunai sereg) fővezérévé. Görgei, mint egy ősrégi, de szegény nemesi család sarja, előbb a császári hadseregben szolgált. A hadseregből 1845-ben mint főhadnagy lépett ki s vegyészettel foglalkozott; 1848-ban azonban hazája védelmére újból jelentkezett. November 1.-én foglalta el új állását. Vele új szellem költözött be a hadseregbe, melynek hiányait jól ismerte. Mindenekelőtt azokat igyekezett tehát orvosolni. A nagyobbrészt nemzetőrökből, kiképzetlen újoncokból álló, inkább népfölkelésszerű tömegeket ő szervezte át hadsereggé. Görgei, mint képzett katona, igen jól ismerte a hadtörténelem azon tanulságát, hogy a vérmes lelkesedést az első ágyugolyó robbanása, vagy az első halott látása le szokta hűteni, ami pedig a lélekben a belenevelt erők hijján visszamarad, nem alkalmas a hadsereg elemeinek egybeforrasztására, igy hát *egységes érzület, szellem* és *cselekvés* nélkül a hadsereg nem képes parancsnokai akarat megvalósitani sem. Ez az állapot pedig már a vereség csiráit hordja magában. Az idő rövidségéhez mérten tehát emberfeletti munkát kellett neki és tisztjeinek végezni. Görgei példáját a többi önállóan működő seregtest parancsnoka is követte. Igy lett a szervezetlen forradalmi hadseregből, főleg harcászati értelemben jól kiképzett, jól fegyelmezett szakavatott tisztikarral ellátott, kitünő szellemü rendes hadsereg.

Görgei egyébként kiméletlen erélyü volt, ki a pákozdi csata után a horvátokkal cimboráló Zichy Ödön grófot felakasztatta.

A magyar hadsereg önálló hatáskörrel biró vezérei közül különösen Klapka György, Komárom hires védelmezője, a vitéz Damjanich János, Aulich Lajos, Vécsey Károly gróf, Dessewffy Arisztid, Leiningen Károly gróf, Pöltenberg Ernő, Nagy Sándor, Guyon Rikárd, Perczel Mór, a táblabiró katona voltak a legkiválóbbak. Ezeken kivül fel kell még emlitenem a lengyel szabadságharcban 1830—31-ben nagy hirre jutott nagy tapasztalású lengyel vezéreket, Bem Józsefet és Dembinszky Henrik grófot.

Érdekes, hogy fent nevezett tábornokok egy része nem volt született magyar. Méltán kérdezhetjük tehát, hogy miért állottak akkor a magyar nemzeti ügy szolgálatába? E kérdésre más indokolást nem tudok, minthogy magyar hazájuk, vagy *nemzeti ügyük igazságának áthasonító ereje* vagy mindkettőnek még a halállal szemben is dacoló hatalma volt befolyással reájuk. Kétségtelen, hogy valamennyit a nemzeti eszme, a népjogok tisztelete és igazsága *önzetlenül* vezette hazafias működésükben. De bizonyára felébredt lelkükben a nemes boszú érzése is, midőn megtorlással felelt annyi ártatlanul legyilkolt magyar életéért. Ugy képzelem, hogy a lélek energiái is fokozatos hatást fejtenek ki a szerint, amint a reá izgatólag ható okok rövidebb vagy hosszabb idő múlva következnek egymás után. Hát még ha ezek az okok a megalázás és az életet eltipró szándékkal közelítik azt meg akkor, mikor egy szabadabb, egy jobb lét hajnalát vélte derengeni maga felett: vajjon rossz néven lehet-e venni azoktól, ha a lét vagy nem lét harcában ők is hasonló eszközökkel védekeztek, mint amilyenekkel őket támadták?!

Az a képességük, hogy alárendeltjeik lelkét és szivét hasonló feszültségü energiákkal tudták telíteni, mint a magukéit, volt az ő győzelmüknek egyedüli titka. Ezt az erőt pedig nem győzi le a halál. Felkél az a sírból is és ellátogat mindenüvé a világon, hol a magyar a közel multban harcolt, hogy győzelemre segítse fegyvereit.

A magyarnak azonban önmaga volt mindig a legnagyobb ellensége. Közvetve nyilvánította ezt ki mindenkor a hatalmi féltékenykedés és a visszavonás útján. Hiányzott belőle az önfegyelem, mellyel egyéni hiúságának önző hajlamait fékezni, vagy csak mérsékelni is birta volna. Igy történt meg, hogy egyiknek se kelljen a másik alatt szolgálnia, egy idegent hívtak be és tettek meg főparancsnokká, kinek Görgeit is alárendelték. Sok baj s viszálynak lett ez az intézkedés kútfejévé akkor, mikor a parancsnokságban és a cselekvésben egyaránt *egységre* lett volna szükség. A tábornokoknak ez a versengése sok gyengeséget feltárt. Bemutatta mindenek előtt a kormány tekintélyének a hiányát, mert ez a visszavonásnak gátat vetni nem tudott. Végre a tisztikar vetett véget e tarthatatlan állapotnak azzal, hogy Dembinszki lemondását követelte. A Kossuth és a Görgei közötti rossz viszonyt előbbinek az az intézkedése, hogy Vetter tábornokra ruházta a fővezérséget, még növelte. Ez azonban beteg lévén, habár ideiglenesen mégis Görgei lett a fővezér. Az a tüneményes siker, melyet Görgei tavaszi hadjáratában aratott, melynek eredménye Komárom felmentésén kivül Windischgrätz elmozdítása is lett: fényesen bizonyítja, hogy a magyar hadseregnek egyedül Görgei volt a hivatott fővezére s egyedül az ő akarata tudta megteremteni a harctéren az *egységes gondolkodást* és a *cselekvést*.

Az a tény azonban, hogy az osztrák hadsereget nem semmisítette meg, viszont azt igazolja, hogy a hadsereg értékénél fogva bizony ő sem volt *félmunkánál* többre képes.

Mintha azonban e téren elkövetett hibák már többé nem lettek volna jóvátehetők. Hiszen a nagy, majdnem háromszoros túlerőben levő orosz—osztrák hadsereggel szemben levő 150.000 főnyi magyar hadsereg különböző harctereken volt szétszórva. Nem titkolhatom el azon benyomásomat, mintha ez a hadsereg sem volt már oly megbizhatóan főparancsnokának a kezében, hogy a belső vonalon való sikeres hadakozás akaratának biztos megvalósítója lehetett volna. Ily körülmények között köszöntött be a vég a világosi fegyverletétellel 1849. augusztus 13.-án.

Ezzel elbukott az eszme s kezdetét vette a véres bosszú, mely letarolta a dicsőséges honvéd sereg tizenhárom kiváló tábornokát 1849 október 6.-án az aradi vár sáncárkában részint golyóval, részint a legszégyenteljesebb halállal a bitófán.

Soká nem volt szabad gyászunknak kifejezést adnunk s csak elfojtott fájdalommal gondolhattunk vértanúságukra, melylyel a nemzeti jogok és szabadságok eszméjét az örök haláltól megváltották.

E szomorú időknek kellett bekövetkezniök, hogy nagy emlékeik előtt bűnbánólag leborulhassunk, meghódolva a nemzeti eszmének, melyért küzdöttek és megbocsátva esetleges tévedéseiket, melyeknek ők vértanui áldozatai lettek.

Azért ők nem haltak meg hiába. Példájuk örök emlékeztetője a *hazafiui hűség* és a *nemzeti eszme* szolgálatában való *kitartásnak*, melyekre éppen a mai szomorú korszakban oly felette nagy szükségünk van.

Férfias példájukon való visszaemlékezésünk adjon erőt nekünk állhatatosságra a hűségben, állandóságra és következetességre a kitartásban; szolgáljon ösztönzésül a munkára s gerjesszen bizalmat egy szebb jövő iránt!

Összehasonlítás és tanulságok.

Ha az akkori időket a maiakkal összehasonlítjuk, közöttük sok hasonlóságot találunk. Mintha mind a két alkalommal megbántuk volna, hogy elértük a sok véráldozattal kiverekedett katonai sikereket, mert hiszen siettünk azokat önbűneinkkel ismét semmivé tenni.

Akkor is áldozatai lettünk a hazánkba minden irányból betört ellenségeinknek, most is sinyljük azok rabságát, melybe megbocsáthatatlan bűneink folytán jutottunk.

Akkor jogos önvédelmi harcban buktunk el oly eszméért, melyért küzdeni és meghalni érdemes volt, ma azonban a világcsalás forradalmainak paródiái juttattak gyászos helyzetünkbe négy és fél éves dicsőséges küzdelem után.

Akkor a túlerő igázott le, most a világpolgárság szent nevében mintegy mi kináltuk fel az 1000 esztendős egységes haza elrabolt részeit.

Sötét éj borult a magyar hazára akkor is, most is!

A történelem megismétlődik, mert bűneink egyformák.

Akkor sem értettünk egyet, most is külön utakon járunk üdvösségünk keresésénél.

Az egyéni hiuság szülte visszavonás uralkodott akkor is a lelkeken, ma pedig a nemesebb eszmények iránti érzéketlenségünk mellett az önzés, az anyagi jólét és az élvezetvágy posványaiban vergődünk.

Tudja Isten mi van a mi népünkkel?! Mintha faji erköles volna az, hogy multjából csak az a nemzedék tanul, mely még átélte a vihart. Ez is csak beszél és ir, míg a szükséges változtatásokat a következő nemzedékre hagyja. Pedig csak alkalmazni kellene hős elődeink példáit az azok nyujtotta tanulságok okos felhasználásával.

Tanuljuk meg már egyszer hazánkat annyira önzetlenül szeretni, hogy életünket tudjuk érte adni. Ez pedig annyit jelent, hogy *tettel dolgozzunk üdvéért kitartóan, bátran, nem félve a következésektől, még ha a halál lenne is annak az ára.*

Egyéni érdekünket rendeljük alá az ügy érdekének. Ne torzsalkodjunk egymással. Ennek veszélye nagyobb, mint az ellenségé. Nem ez utóbbi, hanem a *személyi torzsalkodás*, féltékenység, visszavonás *győzte le mindég a magyart* s dobta martalékul ellenségeinek.

Ne akarjon mindenki vezér lenni, de tudjon *engedelmeskedni egynek*, ki képességeinél fogva vezérnek lenni igazán hivatott. Ismerjük el ezt az egyet s legyünk *bizalommal* hozzá. *Erő csak az egységben* van. Széthúzással csak ellenségeinknek szolgálunk. Már Napoleon jobbnak tartott *egy közepes hadvezért*, mint két kiválót egymás mellett.

Ugy érzem, hogy ha a tizenhárom magyar vértanunak haza- és *fajszeretete*, a nemzeti ügy szolgálatában tanusított *hűsége* és *kitartásának* önzetlen példáját a jövőben *követjük:* jelen kétségekkel teli helyzetünkből is megtaláljuk a kivezető utat az uj, a boldogabb életre.

A példa azonban, bármennyire találó is, *csak irányt adhat;* lelkünktől függ, hogy abból kiválogassuk mindazt, amit a konkrét esetben az egész üdvösségére és javára meg is valósíthatunk.

A tanulságnak csak az ilyen értékesítése jelenti a haladást, a tökéletesedést, mely a napfényhez, az igazsághoz juttat el bennünket! *Nagymegyeri vitéz Raics Károly.*

HASZNÁLT FORRÁSMUNKA: Acsády Ignác: „A magyar birodalom története." II. kötet.

Támadjatok fel!

(Október 6-ára, az aradi vértanuk emléknapjára).

Korhadt a fatörzs tar mezők között
Az ezeréves róna közepén.
Haló sirámok, gyászbaöltözött
Idők sóhaja hősök ünnepén.
Kinőtt az agg fa viharvert törzse
Ezer csatának véres napjain;
De a nagy multból semmivé törve,
Nem maradt más, csak sajgó néma kín.
Gyászfátyoloknak csapzott rongyai. —
Ma ne a holtak sírjai felett,
Langy béke nyelvén mormoljon a dal: —
Fáklyákat gyujtson az emlékezet
És tettre keljen mindenik magyar!
Bús Golgotádnak szomorú hegyén
Uj rügy fakadjon száraz törzsödön;
Mert az igéret fényes reggelén
Régi nagyságod újra visszajön,
Mint a szikrázó égi meteor! —
Nem hajlott talán a véghatárra
Változó sorsod ezer év alatt?
Hogy ma szétszúzva halottra válva
Pihensz, — mint a múlt, amely elhaladt
Fölötted büszkén, — nem ügyelve mást
Csak a röpke perc tünő örömét. —
Hát nem vártok már új feltámadást?!
Nem halljátok az ébresztő zenét
A mennykárpitnak kéklő mélyiből?! — — —
A Damjanicsok égő lelke int!
A Maros mente vértanut terem . . .
Rákóczi földje rabságban megint:
Jajszó könyörög az ősi tereken! . . . . .
A szolgaságnak méla, lágy szava
Nem illik hozzád Árpád nemzete!
Sem a sötétlő borus éjszaka;
Gyáva pribékek élhetnek vele,
De Te? — a fényben, nagyra törve élj! . . .
Óh dicsőségnek ősi faja Te!
Nagyidők ékes drága záloga,
Szomorú napok emlékezete,
Martir-tanuság erős oszlopa
Te bús magyar nép! — árván elhagyott,
Kit Vesselényi s Zrinyi vére tett
Oroszlánokká; láttad Aradot,
Hol annyi bátor érted vérezett; —
Fegyvert a kézbe! — Ne kérdezz sokat —
És kergesd széjjel sirásóidat!!

László Béla.

Október hatodikán.

Ezelőtt néhány évvel, még a boldogabb, jobb világban, a Mont-Blanc környékén utaztam. Ködös, kellemetlen idő volt, midőn Chamonisba megérkeztem s igy a környező hegyekből semmit sem láthattam. Másnap reggel ragyogó napfény sugárzott be szobámba és én örömmel siettem ki az erkélyre. Felséges látvány! A különféle „dómok" és „aiquille-ök" égbenyuló csucsai ugy tündököltek köröskörül, mintha ezüstporral lettek volna be. hintve valamennyien. Kiváncsian tekintettem a hegyrendszer leghatalmasabb ura, a Mont-Blanc felé, ámde hiába! Nem látszott! Eltakarták a közelebb fekvő hegyek, holott ezek közül egyesek csaknem ezer méterrel alacsonyabbak voltak a büszke óriásnál. Néhány nap mulva Genf felé robogott velem a gyorsvonat. Amint a távolság növekedett, a Mont-Blanc diadalmasan tekintett reánk. És amint egyre távolabbra érkeztünk, annál nagyszerübben, annál fenségesebben emelkedett ki ama csucsok közül, amelyek még előbb eltakarták. Most ezek már ugyszólván a lábainál hevertek a hatalmas fehér hegynek. Különös érzések honoltak lelkemben. A természet lebilincselő látványát összehasonlitottam a történelem eseményeivel. Hasonlitanak ezek a Mont-Blanc pillanatnyi eltünéséhez és azután büszke kiemelkedéséhez a mindennapi környezetből. Minél távolabb áll előttünk a mult szines perspektivája, annál tökéletesebben, annál megrázóbban és parancsolóbban látjuk magunk előtt az igazán korszakalkotó történelmi eseményeket.

Ilyen esemény sok van Magyarország ezer éves multjában, de talán egy sem hasonlitható a Mont-Blancnak a környezet fölötti diadalához annyira, mint legutolsó szabadságharcunk. Minél több esztendő hull alá a mult végtelen nagyságu tengerébe, annál fenségesebben, annál ragyogóbban látjuk annak nagyságát és örök ragyogása annál szebben tör elő, minél erősebben bevonta azt az évek és évtizedek nemes patinája. Azok az egyszerü emberek, akik hetvenhárom év előtt bátran sikrakeltek a szabadság szent eszméjének megvalósitásáért s akik a harcok mezején hősi halálukat találták, ma már nem egyszerü emberek, hanem félistenek, mithológiai hősök. Azok pedig, akik a győnyörüen megindult, de a vad erőszak által levert küzdelmek után a hóhér kezére kerültek: olyan eszményi magasságban lebegnek fölöttünk, ahova még az emberi képzelet is alig képes utat törni magának.

Október hatodikán szálljon magába mindenki, akinek ereiben egy csöppnyi igazán magyar vér kering. Lelki szemeivel keresse föl az aradi, pesti, temesvári, nagyszebeni, kassai, nagyváradi, pozsonyi és a többi golgotákat, forditsa tekintetét az ég felé és igyekezzék ott föltalálni azokat a hős nagyjainkat, akik a magyar haza, a magyar szabadság, a magyar függetlenség szent eszméjéért mártirhalált haltak s akiknek szent véréből a jövő boldogságának örökzöld koszoruja sarjadzott.

Battyhány, Kiss Ernő, Nagy Sándor, Aulich, Török Ignác Pöltenberg, Knézich, Damjanich, gróf Leiningen, gróf Vécsey, Lahner György, Dessewffy Arisztid, Schweidel, Lázár Vilmos, Csányi, Csernyus, báró Perényi Zsigmond, Szacsvay, Woronyeczky herceg, báró Mednyánszky László, báró Ruby, Kazinczy Lajos, Ormay, Hauch, báró Jeszenák János, Kutassy, Pataky, Andrásfy, Rázgha Pál, Gruber, Noszlopy és a börtönében öngyilkossá lett *Lenkey* tábornok szelleme maradjon örökké közöttünk többi mártirtársaiknak és a borzalmas időkben Arad, Munkács, Lipótvár, Eszék, Pétervárad, Olmütz, Teresienstadt, Josefstadt, Kufstein börtöneiben sanyargatott magyar foglyok megdicsőült szellemeivel együtt.

Nagyok vagytok Ti, bámulatos félistenek! Ha emléketeket pillanatnyira el is takarják a mostani sulyos idők terhei, azt a magyar lélek elől soha semmi sem rejtheti el *örökké. Ti vagytok*

azok, akiknek magasztos példája megmutatja nekünk azt az utat, amelyen minden magyarnak haladnia kell, ha azt akarja, hogy hazája nagy és boldog legyen. *Ti vagytok azok*, akik véretek hullásával és földi életetek fáklyájának erőszakos kioltása árán eszméiteket diadalra segitettétek; azokat az eszméket, amelyek minden igaz magyar szivébe és lelkébe be vannak irva: a magyar haza és a magyar nemzet boldogulásának, a vitézségnek, a hősi önfeláldozásnak, a hazaszeretetnek fenséges eszméi.

Nem tudok tovább irni... Szemeim elborulnak, könnyeim előtörnek... És fájdalmasan elcsukló szókkal kérdezem a magyarok hatalmas Istenétől:

— Miért rendeltél ennyi rettenetes szenvedést erre a becsületes magyar nemzetre?! Miért engedted, hogy azok a városok, melyek legjobbjaink szent emlékével elválaszthatatlanul össze vannak kapcsolva, elszakittassanak édes hazámnak ezer sebtől vérző testétől?! Miért engedted meg, hogy az aradi vesztőhelynek obeliszkje és a város diszterén emelkedő gyönyörü szobor, a pozsonyi Rázgha Pál-utca, a munkácsi vár ne legyen többé a miénk?! Hiszen tudhattad, hogy ezekhez a helyekhez és emlékekhez szivünk minden dobbanása, idegeink minden vibrálása odaforrott, azokat tehát nem lehet, nem szabad elvesztenünk?!

Feleletet nem kapok, de ugy érzem, mintha vértanuink megdicsőült szelleme itt lebegne iróasztalamon körül és mintha a bizakodó reménységnek halvány sugarait árasztanák redőkkel átszántott homlokom felé.

olysói Gabányi János.

Nem lesz mit szégyelnünk.

Szégyeljük, hogy brutális, nyers erőszak szorítja le a soha meg nem hajlott, soha meg nem görbült, soha meg nem hajlított magyar gerincek sok-sok ezerjét.

Szégyeljük, hogy sok magyar anya nem dalolhat magyar bölcsődalt a kis magyarnak: szive magzatának, hogy sok magyarnak idegen nyelveken vezényelnek, hogy sok magyar leány nem hordhat magyar ruhát, hogy a kis székelyt könnyes-szótalan, vagy barbárnyelvű dudorászással csititgatja, ringatja az anyja.

Szégyeljük, hogy sok fájtánkbeli nem cirogathatja meg a szivekhez nőtt nemzeti szineinket, hogy dacos testvéreink büszke testét bocskorszij hasogatja, barbár gyalázás és istenkáromlás nyaldossa.

Szégyeljük, hogy sok ezer magyar nem leli honját ősi hazájában, hogy a magyar igazságot, a magyarok jogát lábbal tiporták, a magyar igazságot megölték.

Szégyeljük, hogy sok ezer magyar otthonában rab, hogy otthonából menekül, hogy otthonában nincsen odahaza.

Szégyeljük, hogy sok ezer magyar még csak nem is kivert kutya a saját portáján és mindig napbanéző, büszke tekintete elé most jogtalanság, barbárság, vak gyülölet, kancsuka, bot, bocskor, tudatlanság, elmaradottság, gonoszság mered.

Szégyeljük, hogy vörös gazemberek nyargalhattak a hátunkon, hogy piócák, polypok, tolvajok garázdálkodtak nálunk, hogy sok a jajszó, hogy kimondhatatlan, elviselhetetlen, embertelenül, kinos sok ezer testvérünk helyzete s hogy árulás, bosszú ül orgiákat elrablott véreink fölött.

Szégyeljük volt nembánomságunkat, nemtörődömségünket, hogy csüggetegek voltunk, hogy oda is eljutottunk, hogy az sem a miénk, ami csak a miénk, hogy szüleink sírját nem gondozhatjuk, hogy a haramiák azon legelőjószágait el nem zavarhatjuk; hogy hittünk, hogy biztunk.

Szégyeljük, hogy kulturánkat lerombolják, hogy iskoláinkat lealacsonyitják, hogy hirünket megtépásszák, hogy levert, kifosztott koldusok vagyunk mi, akikre őseink vérrel szerzett, vérrel megőrzött, kincses javakat hagytak és hogy mi azokat meg nem tudtuk becsülni, meg nem tudtuk tartani.

Szégyeljük, hogy az Árpád-szerezte hon nagy-nagy területén a magyar nyelvet üldözik, a magyar nőket meggyalázzák, a magyar cégtáblákat kicseréltetik és magyar városoknak, magyar nevü utcáknak uj neveket adnak.

Meggyaláztatásunkat szégyeljük a honszerző Árpád és a törekvő Hunyady szelleme előtt.

Szégyeljük, hogy Rákóczi, Thököly hamvait azért hoztuk haza idegen földből, hogy a hazahozataluk után ne otthon legyenek, hanem idegen földben!

Szégyeljük, hogy amit elraboltak tőlünk, azt nemcsak magyaroktól orozták el, hanem még hozzárabolták a magyarokat is.

Szégyeljük, hogy Petőfinek, a szabadság lantosának sírja, Arany Jánosnak szülőháza, hősök, martyrok porladó csontjai, Zrinyi földje, Pozsony koronázó temploma, Mátyás király szülőháza s szobra, a hű magyarok, a hű nemzetiségek, a hű városok, a hű falvak; a székelyek, a zipszerek, a tótok, a rutének, a svábok, a szászok, a románok, a szerbek; a hegyek, a völgyek, a rónák, az erdők, a folyók, a sziklák, a földek, a vetések, a bányák, a fürdők, a kincsek, a várak, a gyárak és mindenminden, amit a földkerekség legszebb, legegységesebb országában az Isten megteremtett, amit a magyarság alkotott és ahol a nemzetiségi „mostoha testvérekkel ideálisabban megvoltunk, mint máshol egymásközött az édes testvérek, — onnét minden idegenbe, idegen járom alá, barbár birtoklásba került.

Annál is inkább szégyeljük mindezt, mert bitófák, börtönök, megtépett zászlók, meggyalázott holtak, meggyalázott élők kiáltanak az égre megtorlásért, igazságért, bosszuért!

Szégyeljük, ha elszakított testvéreink azt hiszik, hogy őket elhagytuk, hogy róluk lemondtunk!

Mindez a mi örök szégyenünk volna, de ha még tovább szégyenünk, hogy felültünk az „önrendelkezés" jelszavának, mely szerint eddig senki sem önrendelkezhetett, hát ellensulyozásul most világgá kiáltjuk, hogy mi csak arra várunk, hogy *önrendelkezhessünk!*

Arra várunk és idejejöttén önrendelkezni fogunk, „lemossuk a gyalázatot" és visszafizetünk mindenkinek mindent érdemük szerint.

Hiszen a magyar mindig szabad volt, az is akar maradni, s az is lesz. A magyar a maga ura akar lenni. Mindig bátor volt és elszánt, félénk — nem volt soha! Gyávaság-e, megalkuvás-e, ami ma megüli a lelket és képessé teszi annak elviselésére, hogy rabolják, szakgassák, fojtogassák, rugdossák? — Nem! Ez a robbanásra érő s a saját erejében bizakodó várakozás.

Az nem baj, hogy árvák, magunkra hagyatottak vagyunk! Az sem, hogy mi csak magunknak hihetünk, csak magunkban bizhatunk, igy legalább csak önmagunkra számitunk és előre is számot vetünk azzal, hogy itt az irás, a szó, az átok, a fogadalom, a sopánkodás, a sóhaj, a remény, a várakozás, az akarat maga nem használ, hogy ide alkalmas időben cselekedet kell és keserű, szilaj, féktelen, elkeseredett elszántság; dacos, elszánt akarat, a végitéletet előkészitő, a visszafizetésre, a leszámolásra késztető oroszlángyűlölet, hogy amikor üt az óra, mindenütt ott suhogjon — mint a villám — az igazatosztó magyar ököl.

Igy lesz majd azután a vén Európában nyugalom!

És ha itt lesz az idő s ha akkor nem ökölle! és foggal csinálnánk meg a magyar feltámadást, akkor talán nem is lenne ilyen feltámadás soha. De lesz!

Addig is jól jegyezzük meg, hogyha minden törik, szakad, ha trónok dülnek, ha nemzetek pusztulnak is, a magyar igazság örök. Csak egy magyar föld van és az a miénk, habár most idegen hordák tapossák is. Miénk az a föld, amit „fegyverrel sze-

Nyomatott a Bethlen Gábor Irodalmi és Nyomdai Részvénytársaságnál, Budapest, VIII., Nap-utca 13. — Telefon: József 3—06.

reztünk, vérrel őriztünk, kulturával virágoztattunk fel", ha most idegen járom alatt nyög is.

És edzzük magunkat a gondolathoz, hogy akkor azután ne legyen irgalom, ne legyen kegyelem; minden ilyen lágyság ugyis kiég addig sziveinkből, ha még nem égne ki magától, hát égessük ki erőszakkal.

Ne féljünk. Van erő, lesz erő s bár nem a természetünkhöz illő az, mégis édes a bosszú!

Lássátok, érezzétek, hogy lappang a tűz, higyjétek, hogy lángragyul a bosszu és akkor olyan földrengés lesz, hogy megremeg abba a világ és egyszerre szétfoszlik minden hazugság és buvóhelyeikre fognak elrejtőzni a most nagyhangu, üresfejü, gyilkoló, botozó ordasok.

Akkor azután majd nem lesz mit szégyelnünk! Mi feltámadunk!

Kapitány János.

A magyar-horvát testvériség.

(Október 6-ika alkalmából).

A történelem tanusága szerint politikailag és gazdaságilag egy szomszéd nemzettel sem voltunk oly sok évszázadon át állandó érdekszövetségben és összeköttetésben, mint a délszláv népekkel. Eltekintve a horvátokkal a közjogi viszonyból kifolyó szorosabb kapcsolattól, évszázadokon át a szerbekkel is közösek voltak érdekeink, szenvedéseink és dicsőségeink a török, olasz és német elleni küzdelmeinkben, melyek a magyar, horvát és szerb közös érdekeket testvéri és bajtársi szövetséggé és viszonnyá fejlesztették.

Királyaink a török elől menekülő szerbeknek a Délvidéken és az ország belsejében, valamint a szlavon és horvátországi részeken otthont adtak és védelmet nyujtottak, egyházaiknak birtokokat, a népnek autonómiát és kiváltságokat ajándékoztak.

Szóval: a sok évszázados közös mult, az ugyanazon célokért való küzdés érdektársakká tette, a közvetlen szomszédi viszony pedig gazdaságilag utalta egymásra a magyart, horvátot és szerbet.

A horvátokkal való testvéri kapcsok a Zrinyi és Frangepán-Nádasdy-Wesselényi-féle összeesküvés tragikus összeomlásáig, 1671-ig, szilárdak voltak és a jó testvéri viszonyt semmi sem zavarta meg. Ezen időtől kezdve, tehát 250 év óta azonban lazulni kezdtek a testvéri kötelékek.

Nemcsak a magyar, de a horvát történetirók is hites okmányokkal bizonyitják, hogy a horvátoknak a magyaroktól való elhidegülése és elválási törekvése kizárólag a bécsi kormány müve volt, mely következetesen arra törekedett, hogy a magyar-horvát testvéri viszony közé konkolyt hintsen.

A magyar-horvát testvéri viszony gyengitését I. Lipót király azzal kezdte, hogy a Zrinyiek és Frangepánok óriási kiterjedésü, számos várat magában foglaló birtokait elkobozta es idegeneknek, osztrák-németeknek adományozta, kik jobbágyaik közt a magyarok iránt való gyűlölet magvait hintették el. A magyar-horvát testvériséghez hű maradt horvátországi nemességet és papságot üldözte, megfélemlitette, részben adományozások által megvásárolta. Fizetett emberei által 1703-ban az egymástól különböző dialektusban beszélő és iró délszlávok nyelvét irodalmilag egységessé tétette, a délszláv egységet versben és prózában dicsőitette, miáltal a délszláv eszmét s ezzel a Magyarországtól való elszakadás gondolatát terjesztette a horvátok közt.

E törekvések végcélja az volt, hogy a horvátot a magyartól elidegenitvén, véget vessen annak, hogy a horvát még valaha együtt küzdjön a magyarral és segitségére legyen a magyarnak a bécsi centralisztikus törekvések elleni védekezésében.

I. Lipót uralkodása óta a horvátok közt a bécsi konkolyhintés Magyarország ellen állandóvá lett. Ennek egyik következménye a többi közt az lett, hogy a horvát főurak és köznemesek Magyarországot megelőzve a bécsi udvar óhajára már 1712-ben, tehát 11 évvel előbb, mint a magyar ország-gyülés, törvényellenesen kimondták a trónöröklésnek a leányágra való kiterjesztését, amit a horvát történeti és tankönyvek törvényellenesen mai napon is *„horvát pragmatika sanktiónak"* neveznek.

Évtizedeken át se szeri, se hossza az osztrák ármánykodásnak a magyar-horvát, nemkülönben a magyar-szerb testvéri viszony ellen, s igy nem lehet csodálkozni azon, hogy Bécs uszitására a horvátok az 1791- és 1831-iki években már nyiltan kezdték hangoztatni elégedetlenségüket Magyarország iránt s hogy 1848-ban a horvátok és szerbek Bécs biztatására fegyverrel fordultak ellenünk. A horvátoknak 1918-ban Magyarországtól való elszakadását is bécsi kezek igazgatták.

Nem kis befolyással volt horvát testvéreink elhidegülésére csehheknek néhány évtized óta ellenünk folytatott aknamunkája, melylyel gazdasági és kulturális téren keritették hálójukba Horvát- és Szlavonországot. Erről az ott elhelyezett számos pénzintézetek és a csehofil szellemben irt s a magyarokat kicsinyitő kereskedelmi és történeti könyvek bőven tesznek tanuságot.

Sok évtized mult el, de mi a magyar-délszláv testvéri viszonynak az osztrák-németek és a csehek részéről történt aláaknázása ellen, sem pedig a testvéri viszony javitása érdekében semmit sem tettünk, hanem keleti fatalizmussal nyugodtan néztük, mint rágja a szú a magyar-horvat testvéri viszonynak évszázadokon át virágzó fáját.

Jelen elhagyatottságunkban keresve kellene keresni és megtalálni régi bajtársainkkal és testvéreinkkel való érintkezés fonalát, közös multunk révén felujitani a bajtársi viszonyt, ledönteni a sivár jelent és megalapozni állami életünk szebb jövőjét.

A mult összetartozás érzete félrevezetett testvéreink, főleg a horvátok közt most is megvan, hiszen a multak közös dicsőségei és szenvedései hagyományszerüleg kiirthatatlanul be vannak vésve horvát testvéreink szivébe! De a multak emlékei szerb és bosnyák testvéreink szivéből sem hiányoznak.

A horvátok jól tudják, hogy Kálmán király anyja, Krešimir horvát király leánya révén Árpádházbeli királyaink ereiben horvát vér is csergedezett és hogy a II. Rákóczi Ferenc anyja, Zrinyi Ilona horvát származásu volt.

Nagyon jellemző, hogy nem egy horvát történész és politikus a szigetvári Zrinyi Miklóst és Jelasich bant ugy állitja egymás mellé, mint az osztrák császár érdekeinek képviselőit s ezekkel szemben Zrinyi Miklóst a költőt, Zrinyi Pétert, Zrinyi Ilonát és Frangepán Ferencz Kristófot, mint a nemzeti eszmék és a magyar-horvát szabadság hőseit és martirjait tiszteli.

Hogy a tizenhárom aradi vértanu emléknapja alkalmával idézzük emlékezetünkbe a magyar-horvát testvériség multját s vele együtt Zrinyi és Frangepán tragédiáját, annak egyrészt az az oka, hogy az aradi vértanuk és Zrinyi s Frangepán ugyanazon eszmékért éltek-haltak, másrészt mert a horvátok a magyar-horvát testvéri viszonynak a bécsi kormány aknamunkája folytán bekövetkezett lazulását és bomlását Zrinyi és Frangepán lefejeztetése napjától számitják.

Október hatodikát sokáig csak titokban ünnepelhettük. Horvátországban pedig Zrinyi és Frangepán lefejeztetése emléknapját, április 30-ikát, egyáltalán nem volt szabad ünnepelni. Ebben is közös volt a sorsunk. Zágrábban még 1882-ben is csak a magyar irgalmasrendü atyák merték vállalni április 30-án a gyászmise megtartását, mert nem akadt horvát pap, aki Zrinyi Péter és Frangepán Ferencz Kristóf lelkiüdveért misét mert volna mondani.

Ugy a magyar, mint a horvát nemzet vértanui a haza szabadsága és függetlensége eszméjéért véreztek el s dicsőültek meg. Mind a két nemzet tragikus véget ért hőseit tehát ugyanaz az eszme vezérelte.

Egyesitse ennek az eszmének emléke a magyart s horvátot újra! S fakadjon a tizenhárom aradi magyar és a két bécsujhelyi horvát vértanu közös sorsa s emléke révén a magyar-horvát testvériség, uj boldogabb korszaka!

Honszeretet fohász:

Magyarok Istene, ős Hadurunk!
Ne hagyd el népedet! Fohászkodunk,
Add, hogy hazánk minden területe
És rajta minden ajkú gyermeke
Forradjon egybe mindörökké békességben
A magyar honszeretet izzó, szent tüzében. Amen!

Laptulajdonos és kiadó a „Honszeretet“ egyesület.

Eger.

Belső, külső sárral, hatalmas palánkokkal, mély vetett sáncokkal megerősitett falai a fél Felső-Magyarországot oltalmazták. Az Ur 1552-ik esztendejében, szeptember 11-én vette ostrom alá a magyar rónán feltartóztatlan előnyomult török. Mintegy 140,000 főből állott a török had, mely magában foglalta Ali és Ahmet egyesitett seregét s roppant sokaságával elözönlötte a várat környékező mezőket, hegyeket, messze földön. A várat Dobó István egri várkapitány, Zoltán István és Pető Gáspár hadnagyok védelmezték, meg a furfangos Bornemissza Gergely diák s kétezer lelkes magyar vitéz. Az ellenséges erő ezzel szemben aránytalanul nagy, ágyukkal, taracckokkal jól felszerelve s Ali és Mehmed igy menesztették felszólító levelüket a vár főkapitánya elé: Adja fel a várat.

Eger vár védelme.

Dobó azzal felelt, hogy koporsót tüzetett két kopja közé a vár tokára, jelképezve, hogy az ostromlók vagy az ostromlottakara vár. Aztán megégette a levelet és kezdetét vette a török ostrom, mely közel ötven napig szorongatott kétezer magyart. Mellettük küzdöttek katonaszámban, éjt-napot nem ismerve, az egri nők. Ali és Mehmet a végén is, sikertelenségükért egymást kárhoztatva, összevesztek s szégyenszemre elvonultak Eger alól.

Dobó pedig október 19-én igy irt a Nádorhoz, Nádasdy Tamáshoz:

A kemény ostrom Isten változhatatlan kegyelméből megszűnt a mai napon. Ezen ostrom alatt országunk védelmét nem csekély küzdelemmel vérünk ontásával tanusitani igyekeztünk.

Bizony, hogy igyekeztek. A világtörténelem egyik legfényesebb fegyvertényét csinálták meg az egri nők, egri férfiak!

Vályi Nagy Géza költeményei. Nemzeti történelmünk jelenlegi korszakában gyógyitó balzsamként hat egy-egy megnyilvánuló lélek szomorúan vágyó kiáltása.

Az elnyomatások időszakai dalra késztették minden időben az elkeseredetteket. Irókat, költőket szültek a nehéz idők. Divatba jött a nemzeti magyar viselet. Társaságok titokban, önfeláldozóan a rab haza sorsának javitásán fáradoztak. De ma? — A költő ritka, mint a fehér holló. Nem bánt a német, angol, francia divat. Nem törődünk önmagunkkal. Az őszinte magyar érzést, — de ha még az meg is nyilvánul, — kikacagják, éretlen, esztelen bolondságnak minősitik. A pénz, a pénz! minden. Talán még az Istennél is előbbrevalónak tartja romlott, elfásult korunk. Megnyugvást találunk azonban abban, hogy a költő sorai közt szivünk visszhangját fedezzük fel.

Vályi Nagy Géza most megjelent „Költemények“ cimű verskötete a magyar lélek keserű megnyilatkozása, telve hazaszeretettel; a katona letünt csaták utáni kesergése, ki a háború nehéz fáradalmainak jutalma helyett a lenyügözés száraz kenyerét eszi.

Szent berkek nyilnak meg előttünk. Magyar voltunk jellegzetes tulajdonságai zengenek a szavakban. A letünt idők bús, melódiái érintik füleinket. Huszár atak, honvéd roham; s mint fájdalmas akkord, — a végén vak, nyomorék katona szemet, szivet égető könnyei omlanak.

Vidámabb, csaknem trefás hangok szállanak, mikor atyjáról, a jelen világban idegen, a régi jó időkből maradt öreg fiskálisról beszél, aki az uj renden való bosszuságában, még a mennyben is apellálni fog. „Az asztag ég“ cimű költemény mély, vallásos lelket árul el. Itt-ott felcsillan a remény, s a költő a jobb jövő hajnalát várva mondja: „Áldott legyen a kard, a csoda kard, mely összevívja őseink jussát.“

Vele együtt mi is várva-várjuk a magyar nagy idők beteljesülését; addig is olvassuk e költeményeket, erősitsük sziveinket, tanuljuk nagyon önzetlenül, nagyon szeretni a hazát.

A költeményes kötet kiadóhivatalunkban (Budapest, Váczi-utca 34. szám) megrendelhető. *László Béla.*

P. Zadravec István tábori püspök Kapisztrán cimü történeti szindarabját október 6-án este fogják bemutatni a Budai Szinkörben. A közönség nagy érdeklődéssel viseltetik a kiváló szerző müve iránt.

A Turán-Szövetség Irodalmii szakosztálya vasárnap délelőtt tartotta alakuló értekezletét. Az ülésen *Cholnoky* Jenő dr., a Turán-Szövetség nagyvezére elnökölt, aki megnyitó beszédében a turáni eszme nemzettörténeti nagy fontosságát hangoztatta. Majd fölszólitotta a megjelent magyar irókat és müvészeket, hogy minden munkásságukban szövétnek gyanánt világitson előttük az az őserő, amely a turáni eredetü népeket évezredek óta áthatja. Ha a nagy árjanépeket, mint a franciát, angolt, németet minden nemzeti megnyilvánulásukban, igy az irodalomban is, az erő, az önbizalom, a nemzet szellemi kincseinek szeretete és megbecsülése jellemzi, ugy százszor inkább joga és kötelessége ez a harcos turáni népeknek, amelyeknek őshonában ringott az európai kultura bölcsője. A turáni eredetü magyar nemzet államalkotó értékeket, lovagias gondolkodást és Napoleon által is nagyrabecsült hadászati ujitásokat hozott magával uj honába. — A lelkes megnyitóbeszéd után, az irodalmi szakosztály a turáni eszme uttörőjének és költőjének, *Zempléni* Árpádnak emlékére a *Zempléni törzs* nevet vette fel. Azután megalakitották a tisztikart. A Zempléni-törzs vezérének egyhangulag *Sajó* Sándort választották meg, tiszteletbeli vezérekül pedig *Gárdonyi* Gézát, *Kozma* Andort, *Pekár* Gyulát és *Szemere* Györgyöt. Törzsnagy (főtitkár) lett *Alszeghy* Zsolt, törzs irodiak (másodtitkár) pedig *Lányi* Géza. Az értekezlet Cholnoky lelkes szavaival ért véget.

Ünnepély az aradi vértanuk emlékére. A „Honszeretet, hőseink, nagyjaink emlékét megörökitő országos bizottság hölgycsoportja" október 6-án öt órai kezdettel a fővárosi Vigadó nagytermében az aradi vértanuk emlékére kegyeleti ünnepélyt rendez. A müsoron Novák Mártonné urnő, váradi Haymal Elma énekesnő, Szeghő Klotild zongoramüvésznő, Dr. Pekár Gyula államtitkár, Grill Lóla szavaló-müvésznő, K. Linz Márta hegedü-müvésznő, Dr. P. Zadravec István tábori püspök szerepelnek.

Kapisztrán-ünnepély. Budapesten, a lipótvárosi II. községi kath. egyházközség közmüvelődési szakosztálya P. Zadravecz István dr. tábori püspök védnöksége alatt folyó hó 18-án, a Pannonia-utcai városi polgári iskolában fényesen sikerült Kapisztrán-ünnepélyt rendezett. Ez ünnepély gazdag müsorának kimagaslóbb pontjai voltak: P. Szabó Pius dr. tábori püspöki titkár emlékbeszéde után Zaymus Gyula mondott ünnepi beszédet Kapisztránról. Gaál Sándor ezredes a „Honszeretet" ügyvezető alelnöke történelmi előadást tartott. A müvészi előadók közül kiváltak: Csutor Adrienne müvészi énekével Csutor Ipoly zeneszerző s orgonamüvész és Mudry Lajos hegedüművész. A „Táltos álma"-t Pirovszky Lajos szavalta el, nagy hatást keltve. Igen kedves jelenet volt a 4—8 éves gyermekek által alakitott élőkép táncokkal.

Hősök emlékszobra Enyingen. Mi, akik a hőseink, nagyjaink iránti kegyeletet, a hősök kultuszát hirdetjük, a legnagyobb örömmel látjuk, hogy szavaink megértésre találnak; egyes községek, városok máris emléket állitanak elesett hőseiknek. Legutóbb a veszprémmegyei Enying község inditott mozgalmat ebben az irányban. A község lakosai összeadták a pénzt s a szobor ma már készen is áll Somogyi Sándor szobrászmüvész mütermében. A monumentális mü nyolcszögletü bástya-alapon áll. Gyönyörü az eszme, amit kifejezésre juttat. Egy busuló magyar vezér hajtja meg a megtépett zászlót a százhusz enyingi hős halott emléke előtt. Százhusz hősi halottja egy községnek! Százhusz elesett hős magyar emlékét s az egész szétzuzott nemzet fájdalmát örökitette meg a szobrász. Ebben a bus magyar vezérben azonban a magyar faj törhetetlen ősereje is benne dacol. Megérjük-e azt a szép időt, hogy Enying példájára az ország legkisebb községe is megörökiti nagyjainak és hőseinek dicső emlékét?

HORVÁTH BÁLINT
URI SZABÓ
Budapest, VIII., József-utca 7.
A mi szabónk

A főváros egyik legnágyobb étterme!
ERDÉLYI VENDÉGLŐ Üllői-út 14. Baross-u. 11.

Kitünő erdélyi konyha. Kolozsvári és marosvásárhelyi különlegességek.

Kedvezményes előfizetési rendszer.

Vezetőség: Vezérigazgató: *dr. Somodi András* volt kolozsvári városi közélelmezési tanácsos. — Az üzem vezetői: *Csiky Béla*, az Orsz. Menekültügyi Hivatal közélelmezési osztályának volt vezetője. — *Walter Károly*, a kolozsvári New-York kávéház volt vezető főalkalmazottja.

A Domonkos-rend jubileuma. Október 2-án, vasárnap ünnepelte a magyarországi Szent Domonkos-rend fennállásának 700 éves jubileumát a Thököly-uti templomban. Az ünnepségen óriási közönség vett részt s Csernoch János hercegprimás tartott misét. Ott voltak: József főherceg családjával, Hegyeshalmi Lajos miniszter, Rakovszki István képviselő, Horváth Sándor dr., a Szent Domonkos-rend provinciálisa. Rajtuk kivül a főváros, Tudományegyetem, Müegyetem, Nemzetgyülés kiküldöttei. Evangélium után Breyer István dr. miniszteri tanácsos beszédet mondott a Domonkos-rend történetéről. Istentisztelet végéztével az egyháztanács diszközgyülést tartott a szomszéd kápolnában, Perneczky Jenő altábornagy az egyházközség világi alelnöke lelkes szavakkal nyitotta meg a gyülést, majd Zadravecz István t. püspök mondott beszédet: — ünnepre gyültünk össze, ünnepelni a Szent Domonkos-rend jeligéjét az „igazság"-ot, — mondotta. Vajjon van-e joga ma a magyarnak az igazságot ünnepelni? A magyar nép rettenetes állomáshoz jutott, amelynek nem az igazság az éltető ereje. Az egyetlen igazság ma az anyagi előny, az önös érdek. Hová jut az a nemzet, amelynek önzés az igazsága? Más igazság kell. Más igazság az, amit a Dominikánus-rend hirdet. Utánna Csernoch János hercegprimás és Horváth Nándor dr., a magyar rendtartomány főnöke beszélt. Délután körmenet volt, melyen Sehioppa Lőrinc nuncius, Perneczky Jenő altábornagy és Mészáros János dr. érseki helynök is résztvettek.

Közlekedési jegyzék.

Érvényes 1921. évi junius hó 1-től.

Budapest keleti p. u.

INDULÁS: 6^{00} Kisszállás vasárnap kiv. naponta, ^{10} Bánhida naponta, 6^{30} Balatonfüred, Tapolcza naponta, 7 Gyékényes vasárnap kiv. naponta, 7^{15} Bruck-Királyhida-Wien naponta. 7^{20} Miskolcz, Hidasnémeti naponta, 7^{30} Szolnok naponta, 8^{00} Hatvan naponta, **8^{15}** Arad, Bukarest (Orient express) hétfő, csütörtök, szombat. **8^{15}** Békéscsaba vasárnap, kedd, szerda, péntek. **8^{35}** Szombathely, Gráz kedd, csütörtök, szombat. **9^{20}** Miskolcz, Sátoraljaujjhely hétfő, szerda, péntek, **10^{15}** Bruck-Királyhida-Wien hétfő, szerda, péntek, 12^{35} Szombathely vasárnap kiv. naponta, 12^{40} Nagykáta naponta, 13^{25} Gödöllő naponta, 14^{15} Balatonfüred, Tapolcza naponta, 14^{35} Hatvan naponta, 14^{30} Bicske vasárnap kiv. naponta, 14^{40} Szolnok vasárnap kiv. naponta, 15^{20} Szekszárd naponta, 15^{40} Miskolcz naponta, 16^{20} Szolnok vasárnap kiv. naponta, 16^{50} Kiskunhalas naponta, 16^{00} Győr vasárnap kiv. naponta, 16^{30} Hatvan vasárnap kiv. naponta, 16^{55} Paks naponta, **17^{15}** Győr, Sopron, 17^{50} Salgótarján naponta, **18^{00}** Balatonfüred, Tapolcza kedd, csütörtök, szombat, 18^{10} Kunszentmiklós-Tass (szombaton Kiskörösig) vasárnap kiv. naponta, 18^{15} Szolnok vasárnap kiv. naponta, 18^{50} Bicske naponta, 18^{55} Péczel vasárnap kiv. naponta, 18^{55} Hatvan naponta, 19^{20} Szolnok naponta, 21^{00} Fehring naponta, 21^{40} Miskolcz, Sátoraljaujhely naponta, 22^{00} Gyékényes naponta, 22^{30} Nagykáta naponta, **22^{50}** Bruck-Királyhida, Wien (orient express) hétfő, szerda, péntek, **22^{50}** Bruck-Királyhida, Wien vasárnap, kedd, csütörtök, szombat.

ÉRKEZÉS. 5^{20} Szolnok vasárnap kiv. naponta, 5^{50} Gyékényes naponta, 6 S.-A.-Ujhely, Miskolc naponta, 6^{10} Győr vasárnap kiv. naponta, 6^{15} Szolnok naponta, 6^{30} Kunsztmiklós-Tass (hétfőn Kiskörösről) naponta, 6^{30} Hatvan naponta, 6^{40} Bicske naponta, **7** Wien, Bruck-Khida (Orient-express) hétfő, csütörtök, szombat, **7** Wien, Bruck-Khida vasárnap, kedd, szerda, péntek, 7^{05} Pécel vasárnap kiv. naponta, 7^{20} Nagykáta naponta, 7^{30} Gödöllő naponta, 7^{40} Bicske vasárnap kiv. naponta, 7^{40} Hatvan vasárnap kiv. naponta, 7^{50} Paks naponta, 8^{35} Szolnok vasárnap kiv. naponta, 9 Kiskunhalas naponta, 9^{15} Fehring naponta, 10 Tapolca, Balatonfüred naponta, 10 Salgótarján naponta, 10^{55} Szekszárd naponta, **11^{20}** Sopron, Győr vasárnap kiv. naponta, 12^{30} Szolnok vasárnap kiv. naponta, **13^{15}** Tapolca, Balatonfüred hétfő, szerda, péntek, 14^{30} Hidasnémeti, Miskolc naponta, 15^{15} Szombathely vasárnap kiv. naponta, 17^{30} Hatvan naponta, 17^{45} Szolnok naponta, 18^{35} Gyékényes vasárnap kiv. naponta, 19 Wien. Bruck-Khida naponta, **19^{30}** Wien, Bruck-Khida kedd, csütörtök, szombat, 19^{55} Miskolc naponta, 20^{10} Tapolca naponta, **20^{20}** S.-A.-Ujhely, Miskolcz kedd, csütörtök szombat, 20^{50} Kisszállás vasárnap kiv. naponta, 21 Nagykáta naponta, 21^{10} Bánhida naponta, **21^{30}** Arad (Orient-express) hétfő, szerda, péntek, **21^{10}** Békéscsaba vasárnap, kedd, csütörtök, szombat, **21^{30}** Graz, Fehring hétfő, szerda, péntek, 22 Hatvan naponta.

Budapest nyugoti p. u.

INDULÁS. 5^{30} Kiskunfélegyháza vasárnap kiv. naponta, 5^{35} Lajosmizse, Kecskemét vasárnap kiv. naponta, 6 Esztergom naponta, 6^{30} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta, 6^{35} Lajosmizse, Kecskemét vasárnap, 7 Debrecen, Nyiregyháza, Szerencs naponta, 7^{05} Szob vasárnap kiv. naponta, 7^{20} Cegléd vasárnap, 7^{30} Békéscsaba naponta. 7^{35} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta, **8** Párkánynána, Pozsony, Prága naponta. 8^{40} Szeged naponta, 9^{20} Szob vasárnap, 9^{35} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta, 11^{30} Cegléd vasárnap kiv. naponta, 12^{10} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta, 12^{35} Szob naponta, 12^{35} Esztergom kedd, csütörtök, szombat, **13^{50}** Debrecen, Nyiregyháza hétfő, szerda, péntek, 14^{10} Szob naponta, 14^{15} Göd vasárnap kiv. naponta, 14^{20} Cegléd vasárnap kiv. naponta, 14^{50} Esztergom vasárnap kiv. naponta, 14^{40} Lajosmizse, Kecskemét naponta, **15^{50}** Szeged kedd, csütörtök, szombat, 16^{20} Szob naponta, 16^{30} Cegléd vasárnap kiv. naponta. 16^{40} Lajosmizse vasárnap kiv. naponta, 17^{50} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta, **18^{10}** Párkánynána, Prága, Karlsbad, Berlin naponta, 18^{20} Cegléd naponta, 18^{35} Szob naponta, 18^{35} Ócsa vasárnap kiv. naponta, 18^{35} Lajosmizse vasárnap, 18^{40} Esztergom naponta, 19^{15} Dunakeszi-Alag vasárnap kiv. naponta, 20^{10} Nagymaros naponta 20^{20} Debrecen, Nyiregyháza, Szerencs naponta, 20^{40} Békéscsaba naponta, 22^{25} Rákospalota-Ujpest naponta, 23 Szeged naponta.

ÉRKEZÉS: 6^{00} Békéscsaba naponta, 6^{20} Lajosmizse naponta, 6^{35} Czegléd vasárnap kiv. naponta, 6^{30} Esztergom vasárnap kiv. naponta, 6^{35} Szob naponta, 7^{00} Ócsa vasárnap kiv. naponta, 7^{15} Cegléd naponta, 7^{20} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta. 7^{30} Esztergom naponta, 7^{40} Nagymaros naponta, 7^{45} Cegléd vasárnap kiv. naponta, 7^{55} Kecskemét, Lajosmizse naponta, 8^{10} Szob naponta, 8^{30} Rákospalota-Ujpest, vasárnap kiv. naponta, 8^{30} Szeged naponta, 8^{45} Szerencs, Nyiregyháza, Debrecen naponta, 10^{35} Rákospalota-Ujpes, vasárnap kiv. naponta, 10^{45} Czegléd vasárnap kiv. napontat 11^{35} Esztergom hétfő, szerda, péntek, **11^{35}** Berlin, Karlsbad, Prága, Párkánynána naponta, 12^{50} Szob naponta, 13^{45} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta. **14^{10}** Nyiregyháza, Debreczen kedd, csütörtök, szombat, **14^{30}** Szeged hétfő, szerda, péntek, 16^{30} Göd vasárnap kiv. naponta, 17^{50} Kiskunfélegyháza vasárnap kiv. naponta, 17^{50} Czegléd vasárnap, 18^{15} Szob naponta, 18^{25} Esztergom vasárnap kiv. naponta, 18^{35} Rákospalota-Ujpest vasárnap kiv. naponta, 19^{50} Békéscsaba naponta, 20^{35} Szerencs, Nyiregyháza, Debrecen naponta, 20^{40} Dunakeszi Alag vasárnap kiv. naponta, 21 Kecskemét, Lajosmizse naponta, **21^{25}** Prága, Pozsony, Párkánynána naponta, 21^{35} Esztergom vasárnap, 21^{40} Szob naponta, 21^{50} Szeged naponta, 23^{30} Rákospalota-Ujpest naponta.

A gyorsvonatok vastagabb számmal vannak jelölve.